
Dobyli svět

Bohuslav Martinů

Při zasedání poroty Soutěže Bohuslava Martinů, v rámci mezinárodních interpretačních kurzů Praha—Viedeň—Budapešť, vyslovil jeden zahraniční hudebník tato slova: „Je to zvláštní, ale u Martinů stačí jen několik taktů kterékoli skladby a je okamžitě rozpoznatelný.“ Čím to je? Někdo řekne melodikou a harmonií, jiný dodá typicky zvláštní poetikou, s nevšedně krásnou vnitřní náplní lidskosti a vztahu ke svému okolí. Lze těmito nebombastickými prostředky oslovit svět?

PŘIPRAVIL: JIŘÍ HLAVÁČ

Před dvěma roky jsem přijal post předsedy správní rady Nadace Bohuslava Martinů a vstoupil do nové fáze mého hudebního vztahu k tomuto jedinečnému tvůrci. Řadu jeho komorních skladeb jsem zahrál na stovkách pódii po celém světě a domníval jsem se, že jeho kompozičnímu stylu rozumím velmi dobře. *Madrigaly* pro hoboj, klarinet a fagot, *Sonatinu* pro klarinet, *Kuchyňskou revui*, *Klavírní sextet* nebo *Kvartet s bubínkem* jsem znal do nejmenších detailů, a přesto přišlo něco nečekaného. Začal jsem postupně vstupovat do jeho rozsáhlého díla orchestrálního, vokálního, symfonického i operního a znovu jsem poznával tvůrčí jedinečnost, původnost a neopakovatelnost. Může mít ostatně tvůrce vyšší ambice?

V životě Bohuslava Martinů nešlo nikdy o skokový vývoj. Nebyl zázračným dítětem, a i když komponoval zdánlivě velmi lehce a s vysokou produktivitou, nešlo o činnost bezděčnou a snadnou. Víím, jak důkladně sledoval problematiku každé nové skladby, jak promýšlel instrumentaci, jak věřil interpretům, kteří se ujali uvedení nových skladeb do praxe. Potvrdili mně to Jiří Tancibudek, pro něhož Martinů napsal Koncert pro hoboj a malý orchestr, Jan Novák, jemuž Martinů pomáhal pedagogickou radou i praktickým směřováním k vlastní skladatelské metodě, nebo Karel Husa, který poznal jeho začlenění do mezinárodního kontextu v Paříži před i po druhé světové válce. Martinů, ač o to nikterak neusiloval, tam byl už tehdy obecně chápán jako tvůrce světového významu a přínosu.

Martinů vyrostl v duchu protiromantické generace, která vystoupila po první světové válce, nicméně choval ve velké úctě odkaz Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka i svého učitele Josefa Suka. Jeho talent poznamenal zcela zásadně Albert Roussel, za nímž Martinů odjel do Paříže v roce 1923 a žil tam až do roku 1941. V důsledku událostí druhé světové války se přestěhoval do USA, po roce 1948, kdy bylo politicky rozhodnuto o tom, že Martinů se do své vlasti nevrátí, prožil následné roky ve Francii, Itálii a Švýcarsku. Byl uznávaným světovým autorem s jasně českým hudebním základem a melodikou.

Řada jeho skladeb se zařadila mezi dramaturgicky velmi frekventovaná a posluchačsky vděčná díla – *Half-time*, *La Bagarre*, *Sinfonia concertante pro dva orchestry*, *La Jolla*, *Fresky Piera della Francesca*, *Polní mše*, koncerty pro klavír, housle, violoncello, cembalo či už zmíněný hoboj, smyčcové kvartety, *Nový špalíček*, *Otvírání studánky*.

Mezi světovými i českými umělci se objevila řada interpretů, kteří tyto skladby proslavili po celém světě – Charles Munch, Charles Mackerras, Maurice André, Jean-Pierre Rampal, Česká filharmonie, Václav Talich, Rafael Kubelík, Rudolf Firkušný, Smetanovo kvarteto, Josef Páleníček, Josef Suk, Zuzana Růžičková, Kvarteto města Prahy, Emil Leichner, Jiří Bělohlávek, Libor Pešek.

Je úžasným zjištěním, že v tomto duchu se dnes jeho dílu věnuje i naše mladá generace skvělých instrumentalistů a dirigentů, např. Martin Kasík, Ivo Kahánek, Tomáš

Foto: Centrum Bohuslava Martinů, Polička

Netopil, Jakub Hrůša, Jana Brožková nebo Petr Nouzovský, který spolu s Plzeňskou filharmonií a dirigentem Tomášem Braunerem získal za soubornou nahrávku violoncellových koncertů a koncertantních skladeb Bohuslava Martinů prestižní Classic Prague Awards 2017.

Dnes, kdy opět posilují hlasy, že únorové události v roce 1948 neznamenaly v našem rozvoji nic zásadního, je nutno říci, že v případě Bohuslava Martinů a jeho potenciálních nástupců to bylo zcela likvidační. Na zámku Zbiroh měla být ustavena skladatelská kolej, po vzoru osvědčené a uznávané houslové koleje profesora Ševčíka, a na profesora Martinů se těšili mimo

jiné Viktor Kalabis, Petr Eben či Zdeněk Šesták. Martinů nepřijel a naši mladí autoři s ním přímý kontakt už nikdy nesměli mít. Viktor Kalabis to ohodnotil slovy: „Česká hudba druhé poloviny 20. století by vypadala jinak, kdyby zde Martinů mohl vyučovat.“

Jeho manželka Charlotta Martinů jej charakterizovala těmito slovy: „Jsem z venkovské rodiny tvrdě pracujících lidí. Před Bohušem jsem žádné umělece a jejich svět neznala. Nyní jsem začala poznávat i tvůrčí práci ducha. Bohuš byl velmi pracovitý a uměl si rozdělit čas. Pracoval celé dopoledne, po obědě si vyšel na dvě tři hodiny na bulváry, probíral se tam knihami a výtvarnými díly, diskutoval s kolegy. Večer opět

pracoval, dovedl být neuvěřitelně milý, pozorný a šťastný.“

V dodatku k mému úvodu jen malé doplnění. V současnosti podpořila Nadace Bohuslava Martinů nastudování Řeckých pašijí ve slavném operním divadle v Jekatěrinburgu a půjde o první uvedení operního díla Bohuslava Martinů v dlouhé historii této země. Na repertoáru divadla bude opera po dobu pěti sezon. Skladatel pracoval na tomto díle tři roky, několikrát je změnil a přepsal partituru. Z nadměrné práce si namohl ruku a po léta potom trpěl „spisovatelskou křečí“. Potvrdil tak ovšem filozofii velkých tvůrců, že umělecká tvůrčí práce je nekonečná. ☒